

ENSO-GUTZEIT OSAKEYHTIÖ

SÄHKEOSOITE / TELEGRAF / CABL & TELEGR.

GUTZEIT, ENSO

VAK/HV

KESKUSKONTTORI
CENTRALKONTORET
CENTRAL-OFFICE

ENSO,
SUOMI-FINLAND

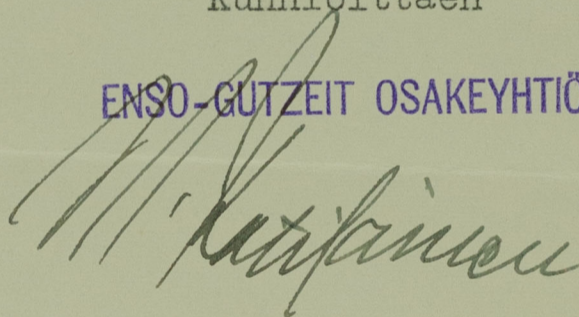
18 p. syysk. 1939.

K. Herra, Pääjohtaja Risto Ryti,
Suomen Pankki,
Helsinki.

Sen johdosta, että Imatran Voima Osakeyhtiö eräissä meille toimitetuissa asiakirjoissa olettaa Suomen valtiolla olevan osuutta Tainionkosken koskivoimaan, otamme täten vapauden suoraan Teille lähettää jäljennöksen laamanni A.M. Lasseniuksen marraskuun 9 päivänä 1938 laatimasta selostuksesta tässä asiassa, joka selostus osoittaa, että valtiolla ei ole osuutta Tainionkosken vesivoimaan.

Kunnioittaen

ENSO-GUTZEIT OSAKEYHTIÖ

1 liite.

Sen johdosta, että on väitetty, ettei Tornator O.Y. omistaisi koko vesivoimaa Tainionkoskessa, vaan että valtiolla olisi siihen osaa, on minulta pyydetty lausuntoa asiassa ja saan siinä suhteessa esiintuoda seuraavaa:

Väite valtion osallisuudesta Tainionkosken vesivoimaan perustuu siihen, että kruunulla on vanhastaan ollut määrätty oikeus lohen kalastukseen sanotussa koskessa sekä että tämän oikeuden olemassaolo kalaveden jaossa on tunnustettu ja kalastuspaikka karttaan merkitty. On sentähden syytä tutkia, mitä tämänkaltaisen kalastusoikeus oikeastaan merkitsee ja mitä oikeuksia se tuottaa.

Kruunun yksityiset kalastukset ovat syntyneet osaksi siten, että kruunu keskiaikana, jolloin vedet suurelta osalta maata vielä olivat vapaasti vallattavissa, on perustanut kalastuksia, osaksi siten, että kirkkojen ja luostarien kalastukset on palautettu kruunulle, sekä osaksi viittaamalla otaksuttuun kruunun etuuteen, n.s. Helgeandsholmin päätökseen. Näistä kalastuksista on nykyään voimassa R.K. 18:1, sellaisena kuin se on heinäkuun 23 päivänä 1902 annetussa laissa, jossa säädetään, että "kruunun yksityiset kalastukset meressä, kymeissä, virroissa, joissa ja järvissä pysytetään kruunulla, missä ne vanhastaan ovat olleet ja edelleen ovat sen hallussa".

Julkaisussaan "Om begreppet fast egendom" katsoo Julian Serlachius, että kruunun yksityiset kalastukset meressä, kymeissä, virroissa, joissa ja järvissä muodostavat itsenäisiä vesiomaisuuksia, mutta että tämänkaltaisiin vesitiloihin eivät kuulu sellaiset kalastukset, joissa ainoastaan määrätty kalalaji kuuluu kruunulle. Viime-mainitussa tapauksessa ei kruunun oikeus muodosta omistusoikeutta vedteen vaan on ainoastaan sellainen jus in re aliena, että kruunulla on yksinomainen oikeus sanotussa vedessä pyytää mainittuja kalalajeja, kun taas vesi kuuluu sille tilalle, jonka rajojen sisällä se on. (J.F.T. 1888 siv. 172 j.s.)

Tohtoriväitöskirjassaan "Om vattenverk enligt finsk rätt i rätten till strömfäll" (Helsinki 1908) huomauttaa K.A. Moring, että kruunun yksityiset kalastukset nyttemmin eivät ole kruunun erioikeuksia (höghetsrättigheter) vaan esineoikeuksia. Muutamat niistä sisältävät oikeuden pyytää määrättyjä kalalajeja, tavallisesti lohta ja siikaa;

nämä ovat rajoitettuja esineoikeuksia. Toisissa kruunun oikeutta ei ole tällä tavoin rajoitettu; koko kalanpyynti kuuluu kruunulle. Kun 1734-vuoden laki kalavedellä tarkoittaa vesialuetta, täytyy otaksua, että nämä kalastukset sisältävät omistusoikeuden (siv.40).

Moringin väitöskirjan arvostelussa (J.F.T.1908) Julian Serlachius ensiksi huomauttaa, ettei Moringin väite, että 1734-vuoden laki nimitäisi vesialueen sanalla kalavesi, ole oikea ja osoittaa sitten, ettei Moringin käsitys, että sellaiset kruunun yksityiset kalastukset, jotka käsittävät kaiken kalanpyynnin, sisältäisivät omistusoikeuden vesistöön, pidä paikkaansa. Se seikka että kruunulla on oikeus kaikkeen kalanpyyntiin vesijaksossa ei oikeuta otaksumaan, että tämä oikeus olisi syntynyt tai perustuisi laajempaan oikeuteen; omistusoikeuteen. Päinvastoin on pidettävä näytettynä, että kruunun yksityiset kalastukset ovat syntyneet toisella tavalla ja se seikka, että säädöksessä kruunun oikeudesta mainitaan ainoastaan kalanpyynnistä eikä vedestä, ei edes "kalavedestä", näyttää puhuvan kovasti tätä otaksumaa vastaan (siv. 108 ja 109).

Arvostelun lopussa Serlachius vielä huomauttaa, että jos sen haitan, minkä vesilaitoksen perustaminen koskeen aina jossain määrin tuottaa kalastukselle ja joka esim. lohen ja siian pyyntiin nähden voi olla melkoinen, olisi katsottu voivan olla esteenä sellaisen laitoksen perustamiselle vesistöön, jossa kalastusoikeus kuuluu kruunulle, niin eivät 1734-vuoden lain säätäjät, jotka aina olivat kärkkäitä korostamaan kruunun oikeutta, varmastikaan olisi laiminlyöneet tästä huomauttaa R.K. 20:2. Vesiputouksen omistaja on siis ehdottomasti oikeutettu rakentamaan vesilaitoksen koskeen, jos hän ei vaan sillä padota vettä ylempänä asujille tai pidätä vettä alempana asujilta eikä sulje valtaväylää; mikäli nämä ehdot täytetään, on kalastuksenomistajan oikeus joka suhteessa otettu huomioon, eikä hän voi estää vesilaitoksen perustamista sen nojalla, että kalastus vaikeutuu tai kärsii haittaa sen kautta että laitos perustetaan.

Sama käsitys on selvästi julkilausuttu myöskin VOL:ssa.1:2,3,4 ja 9 toisiinsa verrattuna osoittavat näet, että kosken omistaja on ehdottomasti oikeutettu siihen rakentamaan vesilaitoksen ja patoja sekä eräissä olosuhteissa johtamaankin vettä valtaväylästä, ellei vain täten aiheuteta sellaista vesistön syvyyden tai aseman tai vedenkorkeuden muuttamista, että toinen siitä kärsii haittaa; ellei haitta ole

sanottavaa, ei se, 1:5 mukaan, edes saa estää viimemainitunlaisia toimenpiteitä. Kalastusoikeuden omistaja ei siis voi vastustaa vesilaitoksen perustamista, vaikkakin kalastus kärsii haittaa, jos laitos syntyy tuottamatta edellämainitunlaista muutosta. (siv. 135 ja 136)

Kruunun yksityisiin kalastuksiin lasketaan nykyään, J.N. Langin mukaan (Om eganderätten till Finlands vatten, Helsinki 1902 siv.37 ja 38), n.m. kruunun yksinomainen oikeus määrättyjen kalalajien pyyntiin muutamissa joissa ja niitten suissa. Tämä oikeus ei kuitenkaan sisällä omistusoikeutta kruunulle kysymyksessä oleviin vesialueisiin vaan on jus in re aliena mitta pois sulkemalla harjoittaa sanottujen kalalajien pyyntiä, kun taas itse alue s.o. sekä pohja että vesi muun puolesta kuuluu sille kylälle tai tilalle, minkä rajojen sisällä se on.

Kruunun oikeus määrättyyn kalalajiin on luonteeltaan samanlaisen toimivallan (befogenhet) sisältöinen, rajoitettu esineoikeus kuin vedenomistajan kalastusoikeus, vaikka rajoitettu määrättyyn kalalajiin (J.Serlachius: Sakrätten II painos, Helsinki 1912 siv.225).

Myöskin Moring on myöhemmin yhtynyt Langin ja Serlachius'en mielipiteeseen. Teoksessaan Jordlagstifningen, vattenrätten samt lagstiftningen om jordbruket och dess bisysselsättningar (Helsinki 1919) sanoo hän näet: Oikeus kalastuspaikkaan sisältää oikeuden siinä harjoittaa kalastusta, jolloin omistajan oikeutta ei kuitenkaan ole suljettu pois. Oikeus määrättyyn kalastukseen sisältää oikeuden pois sulkemalla omistajan pyytää määrättyä kalalajia. Nämä oikeudet eivät siis käsitä omistusoikeutta vaan ovat rajoitettuja esineoikeuksia (siv.34).

Korkein tuomioistuinkin on asettunut samalle kannalle. Senaatin oikeusosasto on näet hovineuvos Uno Lojanderin hakemuksen johdosta saada perustettavaa teollisuuslaitosta varten johtaa vähintään 2/3 osaa Kiviniemen kosken vedestä kaivettavaan kanavaan toukokuun 21 päivänä 1906 antamassaan tuomiossa katsonut, että koska kruunu, joka hovioikeuden mainitsemalla tavalla oli itselleen hankkinut oikeuden loh- ja siiankalastukseen niin myös kaikkeen muuhun kalanpyyntiin Kiviniemen koskessa ja kosken ylä- ja alapuolella olevassa suvannossa, sen vesimäärän riistämistä Kiviniemen koskesta, joka hovineuvos

Lojanderin tarkoituksen mukaan oli johdettava kysymyksessä olevaan kanavaan, tulisi kärsimään huomattavaa vahinkoa ja haittaa mainittuun arvokkaaseen kalastukseen nähden, kruunun V.O.L:n 1 luvun 2 §:n säännösten nojalla oikeutetuksi vastustamaan hovineuvos Lojanderin anomusta luvan saamisesta Kiviniemen koskesta johtaa vettä tarkoitamaansa kanavaan. Senaatin oikeusosasto siis ei hyljännyt hakemusta vesilaitoksen perustamisesta sen nojalla, että kruunu lohen- ja siiankalastuksen sekä muun kalanpyynnin haltijana Kiviniemen koskessa ja sen ylä- ja alapuolella olevassa suvamossa olisi omistanut näillä alueilla olevaa vettä tai vesivoimaa, vaan siitä syystä että aiottu vesilaitos olisi tuottanut kruunun arvokkaalle kalastukselle huomattavaa vahinkoa ja haittaa.

Edellä esitetystä käy siis eittämättömästi selville, että kruunun yksityinen kalastus, olkoonpa se oikeus pyytää kaikkia kalalajeja tai ainostaan oikeus pyytää määrättyjä kalalajeja, ei tuota omistusoikeutta siihen veteen, jossa kruunu on oikeutettu harjoittamaan kalastusoikeuttaan.

Ruokolahden pitäjän Siitolan kyläkunnan kalaveden jakoa varten huhtikuun 10 päivänä 1865 pidetyssä kokouksessa ilmoittivat maanomistajat, että kruunulla on ollut yksityinen kalastus Tainionkoskessa neljällä niinsanotulla lohypadolla, mutta että tämän kalastuksen rajoja ei ole ollut määrätty vaan ovat maanomistajat aina kalastaneet sen vieressä niin patojen ylä- kuin alapuolellakin, minkätähden maanomistajat katsoivat että kruunun tuli näyttää oikeutensa kalastukseen Tainionkoskessa. Vaikkei kruunu, mikäli asiakirjoista käy ilmi, esittänyt minkäänlaista näytöstä kalastusoikeudestaan eikä näin ollen ole tietoa siitä millä tavoin tämä kalastusoikeus on syntynyt ja mihin se perustuu, määrättiin seuraavassa kesäkuun 7 päivänä 1865 pidetyssä kokouksessa, että kruunun kalastus Tainionkoskessa on siten erotettava, että lohypadot jäävät sen sisälle, kuitenkin on raja padon yläpuolella vedettävä siten, ettei mitään estettä synny kalastukselle tilaan № 5 kylässä yksityisesti kuuluvalla lohypadolla, joka sijaitsee heti kruununkalastuksen yläpuolella.

Kruununkalastus onkin merkitty kalaveden jaossa laadittuun karttaan.

Aktiebolaget Tornatorin hakemuksen johdosta saada Tainionkoskeen sanotun yhtiön omistamaan perintötaloon № 8 Ruokolahden pitäjän Siitolan kylässä kuuluvalla maalla perustaa tehtaan kaikenlaisista puunjalostusta varten ja tähän sekä koskessa jo olevaa myllyä varten käyt-

tää vesivoimaa mainitussa koskessa marraskuun 27 päivänä 1897 annettussa senaatin päätöksessä ei kruunun kalastuksesta ole mitään mainittu.

Sitä vastoin lausutaan eräässä silloisen nuoremman insinöörin Suomen Tie- ja vesirakennusten ylihallituksessa Santtu Gräsbeckin johdosta, että Aktiebolaget Tornator oli anonut asetusten mukaisesti katselmusta Tainionkoskella aiotun järjestelypadon asettamisen johdosta Tainionkosken vesilaitosta varten, lokakuun 22 päivänä 1906 pitämän kokouksen pöytäkirjassa kruununkalastuksesta seuraavaa: Kruunullakin on piennentilkka kalavettä Tainiemen kohdalla Tainionkoskessa" - - - "Kalastusten tarkastelijalta saatujen asiakirjain ja kartan mukaan löytyy kruunun kalavesialueessa Tainionkoskessa neljä lohivatopaikkaa. Kovin suurarvoisiksi ei niitä voi laskea, koska vuokra niistä on ollut vaan vuosina 1872-78 Smk 150:-; 1878-84 - 203:-; 1884-90 - 250:-; 1890-96 - 200:-; 1896-1902 - 800:- ja 1902-1908 - 150:-. Paikkakunnalla puolueettomalta taholta saatujen ilmoitusten nojalla on minulla syytä luulla, että vuosien 1896-1902 vuokraan (800 mk) oli muutkin vaikuttimet, eikä ainoastaan kalastus."

Aktiebolaget Tornatorin anomuksen johdosta saada siirtää kuvernöörin päätöksellä 20 päivältä syyskuuta 1915 myönnetyn patonsa yleemmäksi samaan Tainionkoskeen sekä padota vettä tällä padolla myöskin Niskakosken vesivoiman käyttöä varten, toimitti Seimaan piirin piiri-insinöörin antaman määräyksen mukaan insinööri Alfred Järvinen katselmuksen ja helmikuun 28 päivänä 1916 pidetyssä katselmuskokouksessa lausui kruunun asiamies, ettei hän, koska uudet vesilaitoksen patomisehdot aijotaan ehdottaa yhdenmukaisesti jo kuvernöörinpäätöksellä hyväksytyjen ehtojen kanssa, vaatinut minkäänlaisia muutoksia niihin ja seuraavassa toukokuun 16 päivänä 1916 asiassa pidetyssä kokouksessa kruunun asiamies uudisti jo alkukokouksessa antamansa lausunnon ja pyysi saada kysymyksessä olevan kruunun kalaveden arvioiduksi toimituksen yhteydessä. Tämän pyynnön johdosta toimittikin vesioikeuslain mukainen arviolautakunta arvioinnin ja valtion Tainionkosken alapäässä sen poikki ylettyvän kalaveden vähentyminen arvioitiin kerta kaikkiaan 5.250 markkaan.

Lokakuun 25 päivänä 1918 edellämainitun anomuksen johdosta antamallaan päätöksellä on Viipurin läänin maaherranvirasto harkinnut oikeaksi anomukseen suostua m.m. ehdoilla että vesilaitos saa käyttää

hyväkseen Niska- ja Tainionkosken yhdistettyä putousta, kuitenkin niin, ettei se aiheuta muutosta Saimaan vedenpintain luonnollisiin korkeuksiin ja niitä vastaaviin purkausmääriin sekä että vesilaitoksen omistaja on oikeutettu johtamaan laitokseensa tarvittaessa myös valtavyölyän vettä, mikä viimeainittu oikeus jo oli laitoksen omistajalle myönnetty kuvernöörin päätöksellä syyskuun 20 päivältä 1915.

Arviolautakunnan valtiolle maksettavaksi määräämän korvauksen 5.250 markkaa kalaveden arvon vähentymisestä valtiolle kuuluvassa Tainionkosken alapäässä olevassa sen poikki ylettävässä kalavedessä on Aktiebolaget Tornator Osakeyhtiö kesäkuun 13 päivänä 1927 suorittanut Viipurin lääninrahastoon ja samana päivänä saanut siitä kuitin.

Se seikka, että kruunun yksityisen kalastuksen olemassaolo on kalaveden jaossa tunnustettu ja kalastuspaikka karttaa merkitty, merkitsee ainoastaan sitä, että kruunulla edelleenkin on oikeus näin määrättyllä alueella harjoittaa sille vanhastaan kuuluvaa lohenkalastusta, mutta se ei ole tuottanut valtiolle omistusoikeutta kalastuspaikan veteen eikä liioin Tainionkosken putouksen vesivoimaan. Valtio ei olekaan koskaan väittänyt, että sillä olisi omistusoikeus veteen, eikä vaatinut osuutta Tainionkosken vesivoimaan.

Kysymyksessä oleva kruunun yksityinen kalastusoikeus on helmikuun 23 päivänä 1933 tehdyllä vuokrasopimuksella vuokrattu Tornator Osakeyhtiölle maaliskuun 14 päivään 1939 kahdensadan markan vuotuisesta vuokramaksua vastaan. Tästä ja kun k.o. kalastusoikeus on ainakin vuodesta 1872 alkaen ollut vuokrattuna jotensakin samansuuruisesta vuokrasummasta ja sen arvon vähentymisestä sitä paitsi jo on suoritettu arviolautakunnan määräämä kertakaikkinen korvaus 5.250 markkaa, ilmenee, ettei tätä kalastusta voida pitää niin erittäin arvokkaana.

Edelläoleva selostus kieltämättömästi osoittaa, ettei valtiolla sen nojalla, että sillä vanhastaan on ollut oikeus kalastaa Tainionkoskessa neljällä lohivadolla sekä että tämä oikeus on kalaveden jaossa tunnustettu ja kalastuspaikka karttaan merkitty, ole omistusoikeutta kalastuspaikan veteen eikä osaa Tainionkosken putouksen vesivoimaan.

Ensossa, 9 p. marraskuuta 1938.

A. M. Lassenius.

Laamanni.

Jäljennöksen oikeaksi todistamme:

Antti Korttunen Emma Järvinen